

Яна Шугай
(Херсон, Україна)

УПРОВАДЖЕННЯ ТВОРЧИХ ІДЕЙ Т. ЛУБЕНЦЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сьогодні питання реформування системи освіти України все більше набуває стратегічного та першочергового значення. Уже стало очевидним, що українська освіта не зможе більше існувати та працювати за тими векторами розвитку, які діяли раніше. Саме тому, освітянська сфера опинилася в кризовому стані. Як зазначає Міністр освіти й науки України Л. Гриневич, «потрібна докорінна реформа, яка зупинить негативні тенденції, яка перетворить українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України» [6].

Стає зрозумілим, що потрібно кардинально та максимально ефективно скоординувати діяльність освітнього середовища та учасників освітнього процесу на досягнення єдиної мети освіти: формування освіченої, всебічно розвиненої, патріотичної, відповідальної та здатної до ризику та інновацій особистості.

Подібну мету знаходимо і в Законі України «Про освіту», де наголошено, що «метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності» [3].

Психологами і педагогами давно доведено, що найбільш сприятливим етапом для всебічного розвитку особистості, є період навчання в початкових класах. Однак, будуючи та втілюючи щось нове, варто пам'ятати про здобутки минулого та його вплив на сучасність й майбутнє.

Проблемою повноцінного функціонування початкових шкіл опікувалося багато відомих та досвідчених педагогів XIX – XX століть: Ш. Амонашвілі, Х. Алчевська, Б. Грінченко, Т. Лубенець, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко та ін. Всі вони внесли неоціненний вклад в розвиток як початкової школи, так і освіти в цілому. Розглянемо більш детально досвід та ідеї відомого українського педагога, викладача та громадського діяча – Тимофія Григоровича Лубенця.

Дослідженню його життєвого шляху та окремих аспектів діяльності були присвячені роботи Є. Антипіна, О. Венгловської, Н. Зброєвої, С. Попиченко та ін. Але вважаємо за потрібне детальніше зупинитися на ідеях Т. Лубенця з метою впровадження передових ідей в освітній процес сучасної початкової школи.

Т. Лубенець (1855-1936 рр.) – видатний український педагог і діяч освіти кінця XIX – початку XX століть, послідовник ідей К. Ушинського, автор наукових праць і посібників з питань початкового та дошкільного виховання, навчання рідною мовою. Посідаючи відповідальні державні посади в різні періоди свого життя (народного учителя, викладача гімназії, інспектора, а згодом і директора народних училищ Київського учбового округу), Т. Лубенець завжди проводив велику громадсько-педагогічну роботу, проявляв себе як демократ і гуманіст, як щирий захисник народних інтересів та прагнень [7, с. 2].

Весь життєвий і творчий шлях Т. Лубенця був пов'язаний з освітою, від дошкільної до освіти дорослих. Тимофій Григорович добре розумів та неодноразово підкреслював, що майбутнє держави залежить від рівня освіти народу. Окрім педагогічної праці, він був активним громадським діячем, а саме:

- головою правління Київського товариства допомоги нужденним учням початкових шкіл;

- ініціатором і засновником одного з перших в Україні Товариства народних дитячих садків, що опікувалося відкриттям перших дошкільних закладів для дітей робітників м. Києва;

- членом Київської секції наукових працівників [2, с. 14].

Т. Лубенець бачив усі недоліки та хиби в роботі освітньої системи та наголошував, що головним завданням, яке стоїть перед школою є – підготовка дитини до життя та можливість отримувати освіту взагалі. Вчений ставив в центр всього навчально-виховного процесу – дитину. Він указував, щобез розвитку свідомості та спеціальних знань, які можуть, а, скоріше, мають бути різними в різних місцевостях, грамотність є «мертвим капіталом». Тимофій Григорович наполягав на тому, що людина потребує освіти в її широкому значенні, саме тому загальноосвітня школа має здійснювати всебічний розвиток особистості. Педагог розвивав думку про особливість освіти як для містян, так і для тих дітей, які проживають у селах. Відстоюючи ідею народної школи він уважав, що тільки за умов доступу дітей до освіти народна школа стане справжнім світочем істинної просвіти [4, с. 270].

Для виконання поставлених завдань ним проводилась відповідна робота з учителями. Тимофій Григорович наголошував на необхідності дотримання певних вимог щодо підготовки вчителів до уроків.

Так, наприклад, у сімнадцятій бесіді «Завдання вчителя при проведенні уроків» Т. Лубенець пропонує методичні поради вчителям щодо проектування і проведення уроків. Педагог наголошував на необхідності кожному педагогу (незалежно від досвіду роботи) планувати хід уроків. Обов'язковими компонентами були підбір наочності, методів навчання, забезпечення активності дитини на уроці, зв'язок виучуваного матеріалу з попереднім

досвідом дитини. Кожний урок, наголошував Т. Лубенець, повинен бути спрямований на розвиток у дітей «інтересу, уваги, пам'яті» [4, с. 263].

Варто зауважити, що вчений працював в той час, коли суспільство знаходилося під постійним гнітом та тиском з боку влади. Це не могло не позначитися на атмосфері роботи з дітьми та подачі навчального матеріалу. Та попри всі негаразди, він був впевнений, що зможе перетворити сувору та безрадісну школу «в місце життя, радості та щастя для дітей» [5, с. 18], «де б'є живе джерело знань і де дитячу душу зігрівають краса, ласка та любов» [5, с. 25].

Як досвідчений педагог, Тимофій Григорович знав, що головною діяльністю дітей молодшого шкільного віку є гра. Однак суворі правила та канони того часу майже повністю відбирали в дітей цей природний акцент розвитку. Т. Лубенець убачав у грі засіб виховання, навчання та розвитку дітей. З цього приводу він писав: «Граючись, діти виховуються та вправляються в здатності фантазії і винахідництва... У грі підкреслюються, розвиваються та вдосконалюються всі індивідуальні здібності, що закладені в дитині» ...«Наслідуючи, дитина вчиться. Дайте їй можливість вчитися. Вчитися жити, наслідуючи саме життя» [4, с. 62, 77].

Ці слова як ніколи набувають актуальності в сучасних реаліях освіти. Одним з основних напрямів реформування початкової освіти сьогодні є збільшення часу на ігри та інтегровані заняття та зменшення простої «передачі інформації», адже ця схема є недієвою.

Підсумовуючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що Тимофій Григорович Лубенець був надзвичайно прогресивним педагогом свого часу. Його вклад в розвиток освіти (від дошкільників до дорослих) й науки (він – автор більше 30 підручників та посібників) є надзвичайно важливим.

Зовсім скоро всі українські першокласники прийдуть до Нової української школи. Навчання в цій школі базується на ідеях та поглядах кращих педагогів України та зарубіжжя, зокрема Т. Лубенця. Серед яких:

- всебічний розвиток дитини;
- зв'язок навчання з життям (трудовою діяльністю);
- більш якісна підготовка вчителів до уроків;
- переважання ігрової та проектної діяльності;
- створення замість «сумовитої» – школи «радості».

За умов створення дитині комфортного та безпечного клімату, під час навчання в школі, вона сама знайде власний індивідуальний шлях до розвитку та розкриття здібностей і талантів.

Список використаних джерел

1. Антипін Є. Б. Ідеї дитиноцентризму в педагогічних поглядах Тимофія Лубенця. *Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка*. 2015. №2. С. 79-83.
2. Венгловська О. А. Педагогічне просвітництво Тимофея Лубенця (кінець XIX - перша третина XX століття). *Електронний ресурс*. Освітологічний дискурс. Електронне наукове фахове видання. 2015. Режим доступу: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/252>.
3. Закон України «Про освіту». *Електронний ресурс*. 2017. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Лубенець Т.Г. Педагогическія беседы. Изд. 2-е, доп. и перераб. СПб. : Изд. кн. магазина П. В. Луковникова, 1913. 580 с.
5. Лубенець Т. О наглядном преподавании. К. :Кушнерев И. Н. и К., 1911. 26 с.
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформуваннясередньоїшколи *Електронний ресурс* / [Л. М. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін.]. 2016. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Попиченко С. Сутність гуманістичних педагогічних концепцій Я. Корчака та українського педагога і діяча освіти кінця XIX – початку XX століття Т. Лубенця. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 44. С. 295-300. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2013_44_48.